

■ У свеце жывёл

СУМНЫ «РЫБНЫ ДЗЕНЬ»

Ці можа атрымаць возера «другое дыханне»?

Пра масавую гібель рыбы ў возеры Карасёва, што ў Сенненскім раёне, паведаміў чытач. Расказаў пра тое, што турбуе неаб'якавых тутэйшых і прыезджых рыбакоў. Яны цікавяцца, у чым сапраўдная прычына мору рыбы ў вадаёме? Паводле слоў суразмоўцы, надзвычайная экалагічная сітуацыя паўтараецца штогод.

Ходзяць чуткі, што...

Побач няма ачышчальных збудаванняў, прадпрыемстваў, фермаў. Такім чынам, напэўна, версію наконт атручвання бруднымі водамі можна не разглядаць.

У СМІ, паводле разважанняў заяўніка, сёлета была распаўсюджаная супярэчлівая інфармацыя. У прыватнасці, дасталася і лягасу, які адказвае за возера. Маўляў, чаму не зрабілі лункі, каб рыба магла дыхаць, калі вада пакрываецца лёдам? У выніку штогод назіраецца вялікая колькасць мёртвай рыбы. І ўжо на падыходзе да берага адчуваецца непрыемны пах.

Вінавацілі ў інтэрнэце і работнікаў экалагічнай інспекцыі. Ім, на думку «апанентаў», быццам бы ўсё роўна, што з рыбай, а галоўнае — «выканаць план па «лоўлі» браканьераў»...

Пры гэтым насамрэч ёсць нямаля прыкладаў, калі рыбу ловяць з выкарыстаннем забароненых рыбацкіх сродкаў. Дарэчы, у якасці апраўданняў парушальнікі спасылаюцца на маленькую зарплату. Накшталт, «рыбай, бывае, толькі і харчуются».

Самыя «гарачыя галовы» зацікавіліся, які прыблізна памер фінансавай страты ад мору? І няўжо экалагам, уладзе насамрэч усё роўна?

Кампетэнтны каментарый

У Віцебскім камітэце прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя без валакіты пагадзіліся праясніць сітуацыю.

— Карасёва знаходзіцца на тэрыторыі Багушэўскага лясытства аднайменнага лягаса. Плошча воднай роўнядзі — 12,1 гектара. Яно ў лесе, магчымасць пад'езду аўтатранспарту адсутнічае. Возера ў стадыі зарастання. Тоўшча вады складае 1,2—1,5 метра, — канстатавалі ў прыродаахоўным ведамстве.

Наконт самой рыбы, яе відаў. У асноўным у Карасёве плавае карась (адсюль і назва возера). Водзяцца плотка, краснапёрка, акунь, рэдка — шчупак.

Супрацоўнікі Сенненскай раённай інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя 11 сакавіка правялі абследаванне і мёртвай рыбы ў возеры не знайшлі: ні ў прасвідраваных рыбакамі лунках, ні ў прамывінах каля берагоў...

— Яна была знойдзена ў пратоцы, за 70—100 метраў ад возера. Бліжэй трапляліся толькі адзінкавыя асобіны. Па сведчанні рыбакоў, рыба пайшла ў пратоку прыкладна ў сярэдзіне студзеня. У гэты час наступілі вялікія маразы, і пратока цалкам прамерзла разам з рыбай. Калі растаяў лёд, яна апынулася на паверхні. Па прыблізных падліках, на момант абследавання, у вадзе знаходзілася каля 200 кіло мёртвай рыбы, — паведамілі ў інспекцыі.

Карасёва злучана з іншымі азёрамі пратокамі шырынёй 1,5—3 метры і глыбінёй — у перыяд нізкага ўзроўню вады — не больш за 0,6—0,7 метра.

І рыбе, і дзяржаве будзе добра...

Асаблівае і каштоўнае возера, як ні дзіўна, не ў рыбе. А ў сапраўдзі. Па інфармацыі органа мясцовай улады, Карасёва вельмі прывабнае для прамысловай здабычы.

Цікава, што яшчэ 25 гадоў таму прадстаўнікі навукова-даследчага інстытута са Смаленска працавалі на возеры. Навукоўцы вызначылі, што паклады сапраўдзі маюць «вышыню» прыкладна 7,5—9,5 метра. Быў распрацаваны адпаведны праект для ахвотных інвеставаць у іх здабычу.

— Летам водная роўнядзь на Карасёве практычна адсутнічае, бо зарастае воднай расліннасцю, — дадалі ў інспекцыі.

Канешне, у такіх умовах здабываць каштоўнае прыроднае ўгнаенне можна пры мінімуме выдаткаў. Тым больш, што інвестарам у нашай краіне «з'яўляе святло». Умовы для дзейнасці вельмі прыягальныя і падтрымка гарантуецца на самым высокім узроўні мясцовай улады.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

■ Пасля Чарнобыля

Зусім хутка наша краіна адзначыць чарговую, 31-ю гадавіну з дня аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Што за гэты час адбылося з забруджанымі землямі і якіх змен у свядомасці беларусаў патрабуе сучаснасць, расказала першы намеснік начальніка Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі, кантролі радыеактыўнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя Марыя ГЕРМЯНЧУК.

Небяспечная «спадчына»

Аналіз шматгадовай дзейнасці сістэмы кантролю і маніторынгу радыеактыўнага забруджвання навакольнага асяроддзя сёння дазваляе гаварыць, што паступова небяспека памяншаецца. Ідзе радыеактыўны распад цэзію-137 і стронцію-90, спецыялісты пастаянна кантралююць дозы апраменьвання насельніцтва на радыяцыйна забруджаных тэрыторыях, на належным узроўні падтрымліваюцца меры радыяцыйнай аховы ў сельскай, лясной гаспадарцы.

Калі ў 1986 годзе плошча радыеактыўнага забруджвання складала 23% ад усёй тэрыторыі краіны, то, па розліках спецыялістаў, да 2046 года забруджанымі застаюцца не больш за 10%. Выключэннем з'яўляецца тэрыторыя Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка. Менавіта тут паступова ўзрастае колькасць такога небяспечнага прадукту распаду плутонію-241, як амерыцыю-241, і ў 2058 годзе яго актыўнасць дасягне максімуму. Пры гэтым забруджванне амерыцыем не выклікае пагрозы для асноўнай масы насельніцтва — па даных маніторынгу, сур'ёзную шкоду патэнцыйна нанесці ён можа толькі на тэрыторыі запаведніка, якая закрытая для наведвання. Людзі там пастаянна не працываюць, на гэтай зямлі вядуцца толькі навуковыя і суправаджальныя работы.

З 2015 года Беларусь з'яўляецца добраахвотным удзельнікам еўрапейскай сістэмы абмену радыелагічнымі данымі нацыянальных сетак маніторынгу EURDEP, у якой супрацоўнічаюць больш за 30 краін Еўропы.

Разам з тым сусветная практыка паказвае, што мы ўжо выйшлі з сітуацыі, якую Міжнародная камісія па радыяцыйнай ахове характарызуе як «сітуацыю аварыйнага апраменьвання». Сёння мы жывём у «сітуацыі існуючага апраменьвання», і нам дзядзюцца суіснаваць з радыеактыўным забруджваннем гады і дзесяцігоддзі.

Гэты пераход патрабуе перагляду нарматыўна-заканадаўчай базы, адыходу ад паняцця «зона забруджвання»,

На стаяцыйнай даследчай станцыі «Масаны» Палескага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка вядзецца пастаяннае назіранне і радыяцыйны маніторынг расліннага і жывёльнага свету, вады і грунтаў.

Фота: БЕЛТА.

ПАСТУПОВА НЕБЯСПЕКА ПАМЯНШАЕЦЦА...

Як беларускі вопыт і сучасныя распрацоўкі дапамагаюць
сачыць за радыяцыйным становішчам у краіне і за мяжой

уводу новай класіфікацыі гэтых тэрыторый і, што важна, змен у псіхалогіі людзей. Нам трэба адысці ад сіндрому чарнобыльскай ахвяры і ўсвядоміць, што гэтыя тэрыторыі — проста тэрыторыі з асаблівым статусам, дзе можна жыць і працаваць. Канешне, з абавязковым выкананнем мер радыяцыйнай бяспекі ў сельскай і лясной гаспадарцы, аздаравленнем дзяцей, высакаякасным медыцынскім абслугоўваннем насельніцтва.

Сачыць за мірным атамам

Горкі вопыт, які мы атрымалі «дзякуючы» Чарнобыльскай катастрофе, патрабуе эфектыўнай работы сістэмы кантролю і маніторынгу радыяцыйнага становішча вакол патэнцыйна небяспечных ядзерных аб'ектаў, адным з якіх з'яўляецца і будучая Беларуская АЭС. На работу спецыялістаў Гідрамета ў гэтым кірунку звяртаюць увагу многія замежныя эксперты. Многія з іх прыдзірліва, часам нават прадурзят адносяцца да таго, як вакол БелАЭС праводзіцца радыяцыйна-экалагічны маніторынг навакольнага асяроддзя.

Аўтаматызаваная сістэма кантролю радыяцыйнага становішча (АСКРС), што сёння дзейнічае ў краіне, створана на аснове беларускіх распрацовак, якія адпавядаюць еўрапейскаму ўзроўню. У рэжыме рэальнага часу ўся інфармацыя з аўтаматычных пунктаў вымярэнняў паступае ў Мінск, апрацоўваецца і аналізуецца. Збор даных яшчэ да ўводу ў эксплуатацыю атамнай станцыі дазваляе стварыць аснову, «нульваю кропку», каб потым заўважыць нават самыя незначныя магчымыя ўздзеянні на навакольнае асяроддзе.

Сістэма таксама здольная выяўляць момант узнікнення аварыйнай сітуацыі — калі раптам у паветры з'явіцца

«свежыя» прадукты дзялення, перш за ўсё, радыеактыўныя ізатопы ёду. Падчас чарнобыльскай катастрофы менавіта іх уздзеянне на шчытападобную залозу дзяцей і падлеткаў стала самай вялікай праблемай у медыцынскім плане. На аўтаматычных пунктах вымярэння ўстаноўлена абсталяванне вытворчасці беларускага навукова-вытворчага ўнітарнага

магчыма для дзейнасці радыелагічных тэарыстаў. Сёння пытанні, на жаль, рэальнай пагрозы радыелагічнага тэарызму абмяркоўваюцца на высокім узроўню у многіх краінах свету.

Калі ішла гаворка пра ваенныя дзеянні на тэрыторыі Украіны, беларуская гідраметэаралагічная служба ўважліва назірала за сітуацыяй на Запарожскай АЭС — пры

За дзесяцігоддзі работы па праблемах чарнобыльскага забруджвання ў краіне складалася навуковая школа беларускай радыеэкалогіі. Разам з еўрапейскімі калегамі нашы спецыялісты падрыхтавалі Атлас радыеактыўнага забруджвання Еўропы цэзіем-137, стварылі Атлас сучасных і прагнозных аспектаў наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС на пацярпелых тэрыторыях Расіі і Беларусі. Сярод іх — Вольга Жукава, Марына Падгайская, Геннадзь Анцыпаў, Вольга Лугаўская, Іосіф Баўдзевіч, я, Марыя Гермянчук, і многія іншыя. Як адзін з кіраўнікоў гідраметэаралагічнай службы Беларусі, я выказаў шчырую ўдзячнасць за выкананую імі работу, за самаадданасць, найвышэйшы прафесіяналізм і вернасць сваёй справе, сваёй краіне.

прадпрыемства «Атамтэх», якое дазваляе ў рэальным часе вызначаць наяўнасць у атмасферным паветры «свежых» прадуктаў дзялення.

Новыя пагрозы

Калі Беларуская АЭС толькі будзе, то ў краінах-суседках многія атамныя станцыі ўжо маюць працяглы стаж работы. І праз некаторы час, калі выпрацоўць свой рэсурс, яны будуць выводзіцца з эксплуатацыі. Гэты перыяд дзейнасці АЭС спецыялісты называюць адным з самых небяспечных для насельніцтва і навакольнага асяроддзя.

Найбольшая рызыка, паводле класіфікацыі МАГАТЭ, існуе падчас разгрузкі актыўнай зоны рэактара і перавозкі апраменьнага паліва: сістэмы працуюць не ў звычайным рэжыме, можа адбыцца ДТЗ ці іншы надзвычайны выпадак. Акрамя таго, у гэты перыяд становіцца больш уразлівай фізічная ахова аб'екта, што дае

ўзнікненні радыяцыйнай пагрозы паветраныя масы маглі данесці ў Беларусь магчымае забруджванне. Цяпер гэтая небяспека знізілася, тым не менш мы працягваем назіраць за сітуацыяй, каб пры неабходнасці хутка адрэагаваць на пагрозу.

Аварыя на АЭС Фукусіма-1 (Японія, 2011 год) і пажар на АЭС Фламанвіль (Францыя, 2017 год) паказалі, што беларускія сістэмы маніторынгу выдатна рэагуюць на радыеактыўнае забруджванне навакольнага асяроддзя, якое можа адбыцца далёка ад нашай краіны. І нават калі ў апошнім выпадку выкідаў радыеактыўнасці не было, разам з калегамі з Расіі беларускія спецыялісты адразу склалі карты прагнозных траекторый пераносу патэнцыйнага забруджвання і ацанілі ступень патэнцыйнай небяспекі для нашых краін.

Падрыхтавала
Вераніка КОЛАСАВА